

Neke dimenzije religioznosti mladih

Zdravka Leutar
Ana Marija Josipović

e-mail: zleutar@pravo.hr

UDK: 311.172/2
Izvorni znanstveni rad
Primljen: 15. veljače 2008.
Prihvaćen: 20. lipnja 2008.

U ovom radu istražuje se religioznost mladih obzirom na dvije dimenzije: osobnu religioznost i izgradnju vlastite religioznosti. Uzorak je činilo 117 studenata triju generacija, koji su slušali izborni kolegij »Duhovnost i socijalno djelovanje« na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove. Kao metoda, korišten je strukturirani upitnik sa 126 pitanja (Ćorić, 1999.). Za potrebe ovoga rada uzete su 24 varijable kako bi se ispitale dvije navedene dimenzije. Grupa ispitanika bila je prilično homogena, te su se ispitivale statistički značajne razlike obzirom na način stjecanja religioznosti i socijalno porijeklo ispitanika.

Rezultati su pokazali da ispitanici u velikom postotku vjeruju u Boga, povremeno prakticiraju svoju vjeru, ali im je nezadovoljavajuća izgradnja vlastite religioznosti. Način stjecanja religioznosti pokazao se statistički značajnim gotovo u svim područjima, a u nekim od područja i socijalno porijeklo.

Mladi koji su od djetinjstva u obitelji odgajani u vjeri imaju najčvršće ukorijenjene religijske vrijednosti i njegovanje nekih oblika crkvene prakse, dok novoobraćenici više prakticiraju vlastitu religioznost i žele je produbiti. Tražitelji su na »putu« obzirom na jednu i drugu dimenziju.

Ključne riječi: osobna religioznost, izgradnja religioznosti, stjecanje religioznosti, socijalno porijeklo.

Uvod

Mladost se smatra razdobljem života između djetinjstva i odraslosti, no godine života koje obuhvaća teže je odrediti. Pod pojmom mladi podrazumijevamo osobe životne dobi od 15 do 29 godina (sukladno Nacionalnom programu djelovanja za mlade – NPDM).¹

1 Usp. Mladi u Republici Hrvatskoj, www.ypgd.org/arhiva/article.php?id=45, posjećeno 30. studenog 2008.

Dakle, počinje otprilike s razdobljem puberteta, kad se pojedinci u većem intenzitetu okreću vršnjačkim skupinama i okolini, a manje su vezani uz roditelje. No prelazak iz mladosti u razdoblje odraslosti ili zrelosti prilično varira. U slabije razvijenim društvima započinje ranije jer su pojedinci prisiljeni na ranije osamostaljivanje i ulazak na tržište rada, dok u razvijenim društvima počinje kasnije jer se produžuje razdoblje obrazovanja, zbog čega i nešto kasnije stupaju u radne odnose. Neki pojedinci tako se opraštaju s mladošću već u dvadesetima, a neki tek u tridesetima. Ti prijelazi iz jednog razdoblja života u drugo sa sobom nose dosta tuge, nezadovoljstva te drugih negativnih emocija. Posebno je bolno razdoblje prelaska iz dječje dobi u mladost jer je karakterizirano pronalaženjem identiteta i formiranjem određenih stavova. Pojedinaac želi biti samostalan, neovisan, uživati različite pogodnosti i mogućnosti, no zbog dobi to mu nije omogućeno, a s druge strane još je uvijek ranjiv jer je dotad bio pod okriljem i zaštitom roditelja.

Teoretičari su konstatairali da razvojne promjene koje se događaju u pubertetu dozvoljavaju mladeži da o religioznosti razmišljaju drugačije nego što su razmišljali kao djeca. Izvlačeći iz teksta Piageta, Kohlera i Eriksona, Fowler² (1992.) opisuje nivo duhovnog razvoja, umjetno-konvencionalnu vjeru do koje često dolazi u pubertetu, kad je intelektualni nivo razvoja takav da pogoduje sve apstraktnijim razmišljanjima. U toj fazi postavljaju se ezoterična pitanja kao što je pitanje smisla života. Taj razvoj može dovesti do varke u sposobnosti mladih da uoče bol i gubitak, da iskuse duhovnu vezu, te da nadograđuju svoja iskustva, a što bi im moglo pomoći u objektivnijem sagledavanju svoga života. Fowler³ također iznosi da – kao posljedica razvoja umjetno-konvencionalne vjere – »predanost Bogu i s tim u vezi vlastiti odraz, mogu imati jak utjecaj na mladež, na njihov identitet i poimanje vrijednosti«. Mladi teže predodžbi o Bogu kao snažnoj sili koja je »smještena s vanjske strane sebe«. Na taj način, teorija o Bogu može poslužiti kao jedna važna olakšavajuća sila za adolescenta, koji ne vidi autoritet ni u jednoj osobi koja bi mu usadila vrijednosti i društveno prihvaćeno ponašanje, a također i rad kao izvor identifikacije.

Religija jest vrlo složen socijalni fenomen koji je oduvijek bio dijelom svih društava te se u istima pokazivao fundamentom socijalnih struktura. Religijske su institucije zadržale svoj socijalni kontinuitet čak i kad su etablirani društveni »naredbodavci« podlegli radikalnim promjenama:

2 Usp. J. FOWLER, Stages of faith: Reflections on a Decade of Dialogue, *Christian Educational Journal*, 1992., XIII/1.

3 Usp. J. FOWLER, *Becoming Adult, Becoming Christian: Adult Development and Christian Faith*, San Francisco, Harper & Row, 1984.

religijske institucije bile su djelatne u socijalnim promjenama (potičući socijalni napredak podržavanjem novih ideja), ali su simultano održavale stabilitet zajednica u kojima se promjene događaju.⁴

Religioznost je definirana na različite načine. J. G. Herder, poznat po nadimku »filozof osjećanja« definira religiju kao mistično doživljavanje božanstva u duši. Po Schleiermacheru religija je mistika i zato ne podliježe kritičkom rasuđivanju. Kant je smatrao religiju skupom dužnosti koje se smatraju božjim zapovijedima te ulaze u okvir filozofije morala ako je Bog samo jedna ideja praktičnog uma, a ne i biće koje egzistira i izvan naše ideje.⁵

Porast religioznosti općenito, prisutan je u postkomunističkoj tranziciji. Uz male iznimke, razina religioznosti danas je veća nego što je bila u doba komunizma.⁶ U Hrvatskoj je također porast religioznosti značajan.⁷

Istraživanja koja govore o religioznosti mladih često su povezana s obitelji i stjecanjem religioznosti u obiteljskom krugu, ili s utjecajem religioznosti na ponašanje mladih. Kada dođe do rasta u vjeri, to obično korespondira s poboljšanjem u odnosima na relaciji roditelj-dijete i šire unutar obitelji, čak i u slučajevima kad smo prije tog porasta (u vjeri) imali i druge promjene u ponašanju, tipa problema s alkoholom, drogom i delinkvencijom, koje inače utječu na smanjenje religioznosti i narušavaju obiteljske odnose. Dakle, među mladima kojima je vjera postala važnija, odnosi s majkom, ocem (u manjoj mjeri) i obitelji poboljšali su se. Obzirom na to da su razvojna očekivanja da će religioznost u periodu adolescencije biti u padu, pogotovo vjerska praksa (to je uobičajen scenarij), ova činjenica da je u slučajevima rasta religioznosti došlo do brzih i velikih poboljšanja unutar obitelji utoliko je značajnija, što više »strši«, kao i činjenica da većina mladih ostaje stabilna u vjeri.⁸

Utjecaji vjere nisu u potpunosti dinamični. Važnost vjere korespondira s poboljšanjem odnosa otac-dijete i općenito zadovoljstvom u obitelji. Znači i sam početak pojavljivanja pojačanog interesa za vjeru i promjene

4 Usp. J. G. PICKARD, What's in It for Me? Rational Choice Theory and Religion, *Religion & Spirituality in Social Work*, 2005., XXIV/4, str. 39-54.

5 Usp. A. KREŠIĆ, Što je religija, u: V. Mitić (ur.), *Religija i društvo*, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1988., str. 28-33.

6 Usp. M. TOMKA, The Changing Social Role of Religion in Eastern and Central Europe: Religion Revival and Its Contradictions, *Social Compass*, 1995., XLII/1, str. 17-26.

7 Usp. S. VRCAN, Vjera u vrtlozima tranzicije, Glas Dalmacije, *Revija Dalmatinske akcije*, 2001., Split.

8 Usp. Ch. SMITH, M. DENTON, R. FARIS, M. D. REGNERUS, 2002., »Mapping Adolescent, American Religious Participation«, *Journal for the Scientific Study of Religion* 41, 597-612.

u odnosu na vjeru, nagovještavaju i promjene na bolje unutar obitelji. Odlazak u Crkvu – mjereno na samom početku, ili kasnije tijekom vremena – sam po sebi ne nagoviješta bolje odnose, a isto tako ne nagoviješta ih ni prijelaz iz jedne konfesije u drugu. »Nanovo rođeni« ispitanici pokazali su dijelom poboljšanje odnosa s očevima i to samo u slučajevima kad je do promjene došlo unutar iste vjerske tradicije. Uočinak »ponovnog rođenja« korespondira s postupnim poboljšanjem odnosa majka-dijete.

Neka provedena istraživanja⁹ pokazuju da porast religioznosti u mladih, više nego same vjerske prakse općenito, utječe na oblikovanje unutarobiteljskih odnosa. Način na koji vjera vrši utjecaj na obitelj nije toliko povezan s strukturiranom društvenom integracijom (primjerice, odlaskom u crkvu) koliko s općom promjenom u odnosu na procjenu vjere (dakle, porastom vjere u mladima), odnosno, u proširenom obliku: Svaka vjera naglašava važnost tradicionalne obitelji.¹⁰ Usprkos retorici evangelizatorstva, oko toga se različite vjerske tradicije ne razlikuju bitno.¹¹ Wimberley (1989).¹² slaže se da jačanje vjere djeluje kao stimulans za stvaranje religioznih kognitivnih struktura (primjerice, vjerom inspirirano predanje obitelji) tj. kao prekidač za svjetlo koji, kad ga uključimo, pojačava takve kognitivne strukture i utječe na misao i ponašanje. Izgleda da vršenje vjerske prakse ima manje utjecaja na generiranje »obiteljskih normi« tj. prianjanje uz obitelj, no njome se njeguje bolja međusobna (roditelj-dijete) društvena podrška. Ukratko, ako se naglasak stavi na sudjelovanje u obredima i uključivanje u vjerski život, prilika za poboljšanje odnosa roditelj-dijete čini se da je manje moguća, manje održiva.

Mladi koji pokazuju pojačanu osobnu religioznost, vjeru procjenjuju ozbiljno ponajprije zbog svojih osobnih razloga, a tek onda kako bi im poslužila za poboljšanje društvenih odnosa u obitelji. Značenje vjere ne forsira se, ne nameće, već mladi vrše odabir i njihov je unutarnji rast u vjeri važniji od bilo koje vjerske prakse. Čestim posjećivanjem vjerskih službi, osobe su izložene porukama koje se tiču teologija koje stavljaju obitelj u središte. Ipak sudjelovanje u vjerskim aktivnostima ili ritualima

9 Usp. L. D. PEARCE; W. G. AXINN, 1998., »The Impact of Family Religious Life on the Quality of Mother-Child Relations«, *American Sociological Review*, 63, 810-828.

10 Usp. W. W. BRADFORD. »For the Sake of the Children? Family-Related Discourse and Practice in the Mainline«, 2002., str. 287-316 in *The Quiet Hand of God: Faith-Based Activism and the Public Role of Mainline Protestantism*, edited by Robert Wuthnow and John H. Evans.

11 Usp. J. R. SNAREY; D. C. DOLLAHITE, »Varieties of Religion-Family Linkages«, *Journal of Family Psychology*, 2001., 15: 646-651.

12 D. W. WIMBERLEY, Religion and Role-Identity: A Structural Symbolic Interactionist Conceptualization of Religiosity, *Sociological Quarterly*, 1989., 30, str. 125-142.

ne mora fokusirati nečiju pažnju na vlastitu obitelj. S druge strane, proučavanjem vjere i stvari koje vjerske organizacije i tekstovi govore u vezi s obitelji, pojačano se fokusira pažnja na obitelj.¹³

Velik broj studija o religioznosti mladih rađen je u Americi. Od 1996. godine inicijative bazirane na vjeri stekle su u SAD-u veliku podršku vlasti, prihvaćajući religiju kao suvremenu snagu za promjene. Smith i suradnici (2002.)¹⁴ napravili su teoriju za »kauzalni« utjecaj religioznosti u formiranju kulturnih običaja i motivirajućih djelovanja među mladima, i to neovisno o drugim sociološkim faktorima poput socijalne klase, rase, spola, etničke pripadnosti, nacionalnosti, socijalne kontrole itd. Iako između vjernika i nevjernika ne pronalazi veliku razliku s obzirom na održavanje moralnih normi, iz njegove teorije jasno je da religija proizvodi pro-socijalne učinke u životima mladeži, manje kao rezultat generičkih socijalnih procesa, a više kao rezultat posebnih teologija, srodnih morala i duhovnih obaveza.

Nedavne su studije pokazale da su mjerenja religioznosti obzirom na odlaske u crkvu i važnost vjere, bila obrnuto proporcionalno povezana s maloljetničkim drogiranjem, opijanjem, pušenjem i delinkvencijom. S druge strane ta su mjerenja bila proporcionalno povezana s mislima o samoubojstvu, pokušaju samoubojstava i izvršenim samoubojstvima mladih u SAD-u. Regnerus (2006.)¹⁵ je naglasio da većina suvremenih studija o utjecaju religioznosti na mlade rezultira koncentracijom na visoko rizična ponašanja, dok se manji broj studija fokusira na pozitivno, ili idealno adolescentsko ponašanje. Tako na primjer, dobiveni rezultati pokazuju da su odlasci u crkvu povezani s adolescentskim dostignućima od djetinjstva pa do studija, manifestirajući se kao zaštitnički utjecaj, baš kao i kod riskantne mladeži protiv napuštanja škole.

Vallace (2007.)¹⁶ je pokazao da religiozniji srednjoškolci imaju bolje zdravstvene nalaze. Treba naglasiti da su rezultati svih studija, koje ispituju odnos religioznosti i adolescentskog ponašanja, djelomično uvjetovani parametrima kojima je religioznost bila mjerena.

13 Usp. M. D. REGNERUS, Religion and Positive Adolescent Outcomes: A Review of Research and Theory, *Review of Religious Research*, 2003., 44, str. 394-413.

14 Ch. SMITH, M. DENTON, R. FARIS, M. D. REGNERUS, Mapping Adolescent Religious Participation, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 2002., 41, str. 597-612.

15 Usp. M. D. REGNERUS, J. UECKER, Finding Faith, Losing Faith: The relevance and Context of Religious Transformations during Adolescence, *Review of Religious Research*, 2006., 47, str. 217-237.

16 Usp. J. M. VALLACE, R. YAMAGUCHI, Religiosity and Adolescent Substance Use, *The Role of Individual and Contextual Influences*, Social Problems, 2007., XV/2, str. 308-327.

Druga istraživanja također ukazuju na pozitivnu povezanost religioznosti i procesa u obitelji. Generalno rečeno, djeca, koja su odrasla u domovima u kojima je nedostajalo topline, razumijevanja i emotivnih veza, bila su sklonija antisocijalnom ponašanju kroz mladost, a ponekad i do zrele dobi. Mnoge su nedavne studije, fokusirajući se na religiozna vjerovanja i ponašanje adolescenata, ignorirale religioznost roditelja. Smetana i Metzger (2005.)¹⁷ pokazali su da je nečija religioznost određena velikim dijelom religioznošću jednog od roditelja, a mjeri se parametrima koji obuhvaćaju kategorije poput odlaska u crkvu, učestalosti angažiranja u molitvi, uopće dnevni utjecaj religioznih vjerovanja.

Ovaj rad bavi se religioznošću mladih promatranom kroz dvije dimenzije. Prva dimenzija odnosi se na osobnu tj. intrinzičnu religioznost.¹⁸ Prema Allportu ekstrinzično religiozna osoba više drži do koristi od vjere, nego do njezinih zahtjeva i njezina autentičnog duha, a intrinzično religiozna osoba kroz vjeru nadilazi osobne interese te prihvaća i nje guje vjeru zbog samih njezinih vrednota. Druga dimenzija odnosi se na izgradnju religioznosti, a pritom se ponovno misli u onom intrinzičnom obliku, te koliko su u tim kontekstima važni način stjecanja religioznosti kod mlade osobe i njezino socijalno porijeklo.

Cilj i problemi rada

Cilj istraživanja jest ispitati neka obilježja religioznosti mladih.

Osnovni istraživački problem jest ispitati osobnu religioznost mladih i njihov rad na izgradnji religioznosti u kontekstu načina stjecanja osobne religioznosti i odrastanja u ruralnoj ili urbanoj sredini.

Istraživačka je hipoteza da će se mladi razlikovati u pogledu osobne religioznosti i izgradnje vlastite religioznosti obzirom na stjecanje osobne religioznosti i sredinu u kojoj su odrasli.

Metoda

Ispitanici i postupak

Podatci su prikupljeni pomoću upitnika koji su ispunjavali studenti

17 Usp. J. SMETANA, A. METZGER, Family and Religious Antecedents of Civic Involvement in Middle Class African American Late Adolescents, *Journal of Research on Adolescence*, 2005., XV/3, str. 325-352.

18 Usp. G. W. ALLPORT, J. M. ROSS, Personal Religious Orientation and Prejudice, *Journal of Personality and Social Psychology*, 1967., V/4, str. 432-442.

izbornog kolegija »Duhovnost i socijalno djelovanje« na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. Upitnik je sadržavao 126 varijabla, a studenti su pritom, prema uputama nositeljice kolegija, ocjenjivali vlastitu religioznost. Tri generacije studenata ispunjavale su taj upitnik: početkom ožujka 2004., 2005. i 2006. godine.

Uzorak se sastoji od 117 ispitanika, od toga 15% muškaraca i 75% žena. Dob ispitanika kretala se uglavnom između 20 i 24 godine, 64,4% ispitanika odraslo je u gradu, a 35,6% na selu. Svoje materijalne prilike većina procjenjuje osrednjima – njih 71,6%, dobrostojećim svoje materijalne prilike procjenjuje 15,8% ispitanika, dok ih lošima smatra 12,6%. Procjenu rasta u toplom obiteljskom ozračju navelo je 67,3% ispitanika, u poremećenom obiteljskom ozračju raslo je 18% ispitanika, od rastavljenih je roditelja 11%, a uz jednog roditelja raslo je 4% ispitanika. Dakle, u kvantitativno i kvantitativno insuficijentnim obiteljima raslo je 33% ispitanika. Stjecanje osobne religioznosti u obitelji, od djetinjstva, procijenilo je 70% mladih, obraćenika je 10%. Osobnu je religioznost odasvud pomalo steklo 11% ispitanika, dok je 8% ispitanika procijenilo da su još uvijek u procesu traženja i stjecanja religioznosti.

Varijable i instrumenti

U ovom radu korišteni su podatci dobiveni primjenom *Upitnika o dimenzijama religioznosti i njenom utjecaju na svakidašnji život* koji je sastavio Š. Ćorić.¹⁹ Upitnik je utemeljen na studijama koje su važne za ovaj predmet mjerenja (Glock i Stark, 1965, 1966.; King i Hunt, 1967.). Upitnik je nastao tijekom autorova višegodišnjeg djelovanja, pri čemu su uvažavane temeljne psihološke i teološke spoznaje, a u ovom se obliku pojavljuje nakon dugog rada na njemu, uz konzultacije s brojnim stručnjacima. Upitnik se sastojao od 126 varijabla.

Za potrebe ovoga rada korištene su varijable koje su se odnosile na dva tematska područja – osobnu religioznost i rad na izgradnji religioznosti.

Područje osobne religioznosti sačinjavale su varijable: misle da Bog ne postoji; mole, ako je razgovor s Bogom molitva; vrijeme provedeno u privatnoj molitvi; mole se Bogu kad su u nevolji, ili u velikoj potrebi; mole zajednički u obitelji; mole privatno, izvan Crkve; držeći se vjere, zadovoljnije i ljepše žive; primili su sakramente inicijacije, tj. krštenje, potvrdu (krizmu), pokoru (ispovijed) te euharistiju (pričest); idu na nedjeljnu svetu

19 Š. Š. ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, Jastrebarsko, Naklada Slap, 1998., str. 232-234.

Misu; ispovijedaju se; pričešćuju se; važnost omogućavanja sakramenata inicijacije svojoj djeci; važnost sakramenta ženidbe u Crkvi; vjera im pomaže da bolje izdrže u životnim teškoćama; postoji vječni život nakon smrti; ne treba vjerovati u nauk i učenje Crkve; važnost vjerskog odgoja djece.

Područje rada na izgradnji religioznosti obuhvaća varijable: prate neki vjerski list; čitaju knjige o vjerskoj problematici; diskutiraju o aspektima svoje vjere, ili se zajednički pomole u obitelji; čitaju o svojoj vjeri ili o Crkvi; čitaju Bibliju; pohađaju tečajeve, seminare, ili nešto slično za vjersku naobrazbu; razgovaraju s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima.

Varijable su izrađene u obliku skala od četiri stupnja, a većinom su glasile: 1. redovito; 2. često; 3. pokatkad; 4. nikad.

Metode za obradu podataka

Podatci dobiveni pomoću instrumentarija obrađeni su korištenjem SPSS/PC programskog paketa. Za prikazivanje podataka i rezultata korištene su mjere deskriptivne statistike (raspodjela frekvencija, srednja vrijednost, standardna devijacija). Razlike su se testirale korištenjem t-testa (za kategorijalne varijable) i analizom varijance za testiranje razlika između više subuzoraka (za kontinuirane varijable).

Rezultati i rasprava

U ovom dijelu bit će prikazana deskriptivna statistika te analize statistički značajnih rezultata s obzirom na stjecanje religioznosti i mjesto odrastanja, a u okviru dva navedena područja.

1. Osobna religioznost

Unutar ovoga područja analizirani su rezultati dobiveni na varijablama koje su se odnosile na vjerovanje u postojanje Boga, na molitvu, zatim na vjerovanje u učenje i nauk Crkve, prakticiranje religioznosti te primanje i važnost primanja sakramenata.

Bit će prikazani i rezultati dobiveni analizom varijance i t-testom, i to obzirom na način stjecanja religioznosti i mjesto odrastanja.

Tablica 1.
Struktura ispitanika obzirom na vjerovanje da Bog ne postoji

Učestalost mišljenja da Bog ne postoji	Misle da Bog ne postoji	
	N	%
Redovito	0	0,0
Često	2	1,7
Pokatkad	37	31,6
Nikad	78	66,7
Ukupno	117	100

Na temelju dobivenih rezultata u tablici 1 vidljivo je da pokatkad u Božje postojanje sumnja 33% ispitanika, dok 67% vjeruje da Bog postoji. Nijedan ispitanik nije odgovorio kako redovito misli da Bog ne postoji. Dakle 1/3 ispitanika vjeruje u Božje postojanje. Slične rezultate moguće je naći i u dva novija istraživanja općenito o religioznosti u Hrvatskoj, u kojima na pitanje koliko im je Bog važan u životu 44,7% ispitanika odgovara da im je jako važan, dok 5,6% ispitanika Boga uopće ne smatra važnim za svoj život.²⁰ U istraživanju (EVS) 32,4% ispitanika smatra Boga veoma važnim za osobni život, a 5,4% slučajeva smatra ga potpuno nevažnim.²¹ U istraživanju o religioznosti mladih, koje je 2006. godine provedeno u Njemačkoj, pokazano je da 42% mladih sumnja u Božju opstojnost.²² Usporedbom ta dva istraživanja uočavamo da se rezultati znatno ipak razlikuju. Ispitanici oba istraživanja izražavaju sumnju u Božje postojanje iako je taj broj u navedenom istraživanju u Njemačkoj puno veći. Svega 49% mladih vjeruje u opstojnost Boga, ili više sile. Njih 19% vjeruje u postojanje više sile, a tek 30% u Božje postojanje. Internacionalno istraživanje na 270 mladih, provedeno krajem devedesetih u Austriji, Hrvatskoj i Poljskoj dalo je upravo identične rezultate. Što je zemlja ekonomski razvijenija i što je veći stupanj modernizacije društva, to je manji udio mladih koji su religiozni.²³

20 Usp. M. VALKOVIĆ, Vjera i moral u Hrvatskoj, *Bogoslovska smotra*, 1998., br. 4. str. 483-511., ovdje str. 490.

21 Usp. S. BALOBAN, Europsko istraživanje vrednota – EVS, *Bogoslovska smotra*, 1999., br. 2. str. 191-232, ovdje str. 204.

22 Usp. R. BRANT, Jugendliche und ihre Religiosität, 15. Shell-Jugendstudie, 2006, Studienzentrum für evang. Jugendarbeit in Josefstal; www.josefstal.de/theologie/texte/brandt-shell_studie2006.htm.

23 Usp. Z. LEUTAR, Familienwertorientierungen in Kroatien im Vergleich zu Österreich und Polen, Dissertation: Universität in Graz, 2000.

To možemo objasniti činjenicom da mi živimo u maloj katoličkoj zemlji u kojoj još uvijek prevladavaju tradicionalni utjecaji, a vjera ima i dalje veliku ulogu u gotovo svim sferama života.

Kad je riječ o molitvi dobiveni su sljedeći rezultati:

Ako je molitva razgovor s Bogom, ispitanici povremeno mole u 26% slučajeva, a često kao i redovito u 37% slučajeva. U nekoj od vrsta molitve provode dnevno između 2 i 5 minuta u 43% slučajeva, manje od 2 minute dnevno moli 20%, više od 5 minuta moli 34% ispitanika, dok 3,4% ispitanika ne moli dnevno. Ovi podatci pokazuju da mladi ne provode mnogo vremena u molitvi na temelju čega možemo zaključiti da je njihova dnevna potreba za privatnom molitvom zadovoljena u kratkom vremenu. Velik broj njih navikao je uglavnom moliti navečer prije spavanja, ili prije objeda, a nemaju naviku moliti preko dana.

Tablica 2.

Struktura ispitanika obzirom na privatnu molitvu

Učestalost privatne molitve	Mole privatno, van Crkve	
	N	%
Nikad	4	3,4
Pokatkad	24	20,5
Često	43	36,8
Redovito	46	39,3
Ukupno	117	100

Kao što se može vidjeti u tablici 2, najviše mladih je odgovorilo da redovito mole privatno, van Crkve – njih 39,3%, a slijede oni ispitanici koji često mole privatno, sa 36,8%. Kadikad moli privatno njih 20,5%, a samo 3,4% ispitanika izjasnilo se da nikad ne mole privatno, izvan crkve. Ispitanici su odgovorili da ponekad mole zajednički u obitelji, 38% nikada ne moli u obitelji, a 10% moli redovno ili tjedno. U ovom uzorku nije bilo ispitanika koji nikad ne mole. U istraživanju među maturantima u

24 Usp. Z. LEUTAR, Religioznost obitelji u Hrvatskoj, Austriji i Poljskoj, *Bogoslovska smotra*, 2001., LXXI/1, str. 85-107, ovdje str. 98.

Splitu i Sinju dobiven je podatak da 8% maturanata nikad ne moli.²⁴ Ako usporedimo ta dva istraživanja uočavamo da se u našem istraživanju nijedan ispitanik nije izjasnio da nikad ne moli. Razlog tome je vjerojatno činjenica da oni čine specifičan uzorak studenata koji su upisali izborni kolegij »Duhovnost i socijalno djelovanje«.

Na temelju analiziranih varijabli može se zaključiti da trećina ispitanika redovito moli i da više prakticiraju privatnu molitvu. Možemo pretpostaviti da je to zato što im je puno jednostavnije pomoliti se kod kuće, nego ići u crkvu. Naime odlazak u crkvu zahtijeva ulaganje više vremena i angažmana, a potrebna je i volja.

Tablica 3.

Struktura ispitanika obzirom na to mole li kad su u nevolji

Učestalost molitve u nevolji odnosno velikoj potrebi	Mole kad su u nevolji ili velikoj potrebi	
	N	%
Nikad	1	0,9
Pokatkad	17	14,5
Često	36	30,8
Redovito	63	53,8
Ukupno	117	100

Najviše mladih izjasnilo se da najčešće mole kad su u nevolji, ili u velikoj potrebi. Njih 53,8% redovito moli u takvim situacijama, a 45,3% često ili pokatkad. Samo jedan ispitanik naveo je da nikad ne moli kad je u nevolji, ili velikoj potrebi. Onih kojima vjera pomaže da bolje izdrže životne teškoće je 98%, s tim da nekima pomaže pokatkad (14%), nekima često (35%), a najviše je onih kojima pomaže redovito (49%). Da im vjera nikad ne pomaže da izdrže u životnim teškoćama odgovorilo je 2% ispitanika.

Tablica 4.
Struktura ispitanika obzirom na to žive li zadovoljnije i ljepše držeći se vjere

Zadovoljstvo životom u vjeri	Držeći se vjere, zadovoljnije i ljepše žive	
	N	%
Nikad	4	3,4
Pokatkad	22	18,8
Često	46	39,3
Redovito	45	38,5
Ukupno	117	100

Kao što možemo i vidjeti u tablici 4, najveći broj ispitanika izjasnio se da često zadovoljnije i ljepše živi držeći se vjere. Samo 3% mladih na ovo je pitanje odgovorilo negativno, smatrajući da vjera ne utječe na njihovo zadovoljstvo i ljepši život.

Na nedjeljnu svetu misu nekoliko puta godišnje odlazi 15,7% ispitanika, 20% odlazi barem jednom mjesečno, 52,2% svake nedjelje, a gotovo nikad na svetu misu ne ide 12,2% ispitanika.²⁵ U ranije spomenutom istraživanju Leutar (2001.), pokazano je da 11% mladih nikad ne odlazi na svetu misu. Ako ga usporedimo s Valkovićevim (1998.) i ovim istraživanjem, možemo vidjeti da među njima nema značajne razlike obzirom na podatak koji govori o tome koliko mladih nikad ne ide na svetu misu, odnosno može se uočiti da se broj mladih koji nikad ne odlaze na svetu misu malo promijenio unutar deset godina kad su se ta istraživanja provodila.

Na temelju dobivenih podataka može se zaključiti da velik broj mladih vjeruje u postojanje Boga i smatraju se religioznima, no kad je prakticiranje religioznosti u pitanju, tu su zastupljeni u mnogo manjem broju. Više mole privatno, izvan crkve, ali najčešće kad imaju nekih problema, ili kad su u nevolji. I većina njih smatra da ljepše i zadovoljnije žive držeći se vjere. Dakle, gledaju pozitivno na religioznost i procjenjuju se

²⁵ U istraživanju VALKOVIĆ (1998.) rezultati pokazuju da 10% Hrvata ne ide u crkvu, str. 490.

religioznima, ali kad se i u praksi traži dokazivanje, njihova religioznost poprima manje dimenzije.²⁶

Tablica 5.
Struktura ispitanika obzirom na to jesu li primili sakramente inicijacije

Primanje sakramenata	Primili sakramente inicijacije (krštenje, potvrda, pokora, euharistija)	
	N	%
Ništa od toga	1	0,9
Samo krštenje	0	0
Krštenje, pokora i euharistija	5	4,3
Sva četiri	110	94,8
Ukupno	116	100

Najveći je broj među ispitanicima onih koji su primili sva četiri sakramenta inicijacije. Naime oni, kao što možemo i vidjeti u tablici 5, čine 94,8%; 4,3% je onih koji su primili samo krštenje, pokoru i euharistiju, a tek je jedan ispitanik odgovorio da nije primio nijedan sakrament.

Ispovijedaju se najčešće više puta godišnje (48,3%), dok se pričešćuju najčešće kad god su na svetoj misi (37,2%). Među ispitanicima 25% je onih koji su odgovorili da se jednom godišnje ispovijedaju, a u istom vremenskom periodu pričešćuje se njih 36,3%. Svakih nekoliko godina ispovijeda se 16,4% ispitanika, a pričešćuje 12,4%. Oni koji se nikad ne ispovijedaju čine 10,3%, a ne pričešćuje ih se nikad 14,2%.

Mladi smatraju da je omogućavanje primanja sakramenata njihovoj djeci za njih nezaobilazna roditeljska obveza, ili roditeljska obveza ako se može (87,5%); 8% mladih to smatra zgodnim kulturološkim običajem, a 4,5% gleda na njih kao na nešto nepotrebno. Sakrament ženidbe u crkvi 3,5% ispitanika smatra nepotrebним, 7% zgodnim kulturološkim

²⁶ Upravo su to i rezultati dobiveni na temelju dvanaest skala u ovom istraživanju te su pokazali da su mladi povremeni praktikanti vjere, a tek ih je jedna trećina redovitih praktikanata. Općenito su slabo zainteresirani za događanja i aktivnosti u Crkvi (usp. Z. LEUTAR i I. LEUTAR, Religioznost studenata i njezin utjecaj na svakodnevni život, *Obnovljeni život*, 2007., LXII/2, str. 151-176).

običajem, 16,5% obveznim ako je partner odnosno partnerica za to, a 73% ispitanika smatra ga nezaobilaznim.

Možemo konstatirati da je sakramentalni život prisutan u velikoj mjeri u životima ispitanika. Većina njih primila je četiri sakramenta inicijacije i smatraju ih veoma važnima, kao i druge sakramente, no njihovo prakticiranje opet je nešto niže procijenjeno. Dakle, velik broj ispitanika primio je sakramente pokore i euharistije, ali u praksi ih rjeđe primjenjuje.

Tablica 6.

Struktura ispitanika obzirom na slaganje da ne treba vjerovati u učenje i nauk Crkve

Slaganje s naukom Crkve	Ne treba vjerovati u učenje i nauk Crkve	
	N	%
Potpuno se slažem	1	0,9
Uglavnom se slažem	3	2,6
Uglavnom se ne slažem	43	37,4
Uopće se ne slažem	68	59,1
Ukupno	115	100

Ispitanici se slažu ili uglavnom slažu da treba vjerovati u nauk i učenje Crkve, a samo 3,5% je onih koji se s tim ne slažu. Rezultati ranije navedenog istraživanja mladih u Njemačkoj pokazuju da 69% mladih kaže da je dobro da Crkva postoji, a 68% ih navodi da se Crkva mora promijeniti ako hoće imati budućnost.²⁷

Isto tako, većina mladih u Hrvatskoj vjeruje da postoji vječni život nakon smrti (92,2%), a 7,8% ispitanika u to uglavnom ne vjeruje, dok nijedan ispitanik nije odgovorio da u to uopće ne vjeruje.

Na pitanje što misle o vjerskom odgoju djece, 68% ispitanika odgovorilo je da je to za njih nezaobilazna roditeljska obveza, 22% da je to roditeljska obveza, ako se može. Najmanje ispitanika misli da je vjerski odgoj nepotreban ili tek zgodan kulturološki običaj – oboje s 5%.

²⁷ Usp. R. BRANT, Jugendliche und ihre Religiosität, 15. Shell-Jugendstudie, 2006, Studienzentrum für evang. Jugendarbeit in Josefstal, www.josefstal.de/theologie/texte/brandt-shell_studie2006.htm (posjećeno 15. studenog 2006.).

Na temelju ovih podataka može se zaključiti da su ispitanici religiozni, vjeruju u učenje Crkve i vjerske istine te ih smatraju važnima i u odgoju svoje djece. Treba napomenuti da su se ispitanici vjerojatno na ovim varijablama procjenjivali više, jer su se tražila neka njihova razmišljanja i stavovi, a ne procjene obzirom na praktično djelovanje.²⁸

Tablica 7.
Analiza rezultata varijance osobne religioznosti obzirom na način stjecanja osobne religioznosti

Varijable	Stjecanje osobne religioznosti	N	M	SD	F	p
Mole se, ako je razgovor s Bogom molitva	U obitelji	69	3,17	0,76	4,36	0
	Obraćanjem	10	3,60	0,51		
	Odasvud pomalo	11	3,27	0,78		
	Još u procesu stjecanja	8	2,37	0,51		
	Ukupno	98	3,16	0,76		
Mole zajednički u obitelji	U obitelji	69	2,10	0,95	3,69	0,01
	Obraćanjem	10	2,10	0,99		
	Odasvud pomalo	11	1,54	0,68		
	Još u procesu stjecanja	8	1,12	0,35		
	Ukupno	98	1,95	0,94		
Mole se privatno, izvan Crkve	U obitelji	69	3,07	0,84	2,67	0,05
	Obraćanjem	10	3,80	0,42		
	Odasvud pomalo	11	3,27	0,64		
	Još u procesu stjecanja	8	3,87	1,12		
	Ukupno	98	3,15	0,84		
Držeći se vjere, zadovoljnije i ljepše žive	U obitelji	69	3,20	0,75	3,47	0,01
	Obraćanjem	10	3,50	0,70		
	Odasvud pomalo	11	3,09	0,94		
	Još u procesu stjecanja	8	2,37	0,74		
	Ukupno	98	3,15	0,80		
Primili osnovne sakramente tj. krštenje, pokoru, euharistiju i potvrdu	U obitelji	68	3,97	0,17	2,92	0,03
	Obraćanjem	10	4,00	0		
	Odasvud pomalo	11	4,00	0		
	Još u procesu stjecanja	8	3,62	1,06		
	Ukupno	97	3,94	0,33		

28 Usp. Z. LEUTAR, I. LEUTAR, str. 159.

Varijable	Stjecanje osobne religioznosti	N	M	SD	F	p
Idu na nedjeljnu svetu misu	U obitelji	69	3,28	0,90	7,68	0
	Obraćenjem	10	3,50	1,08		
	Odasvud pomalo	10	3,10	1,19		
	Još u procesu stjecanja	8	1,62	0,91		
	Ukupno	97	3,15	1,05		
Ispovijedaju se	U obitelji	69	3,17	0,95	8,14	0
	Obraćenjem	10	3,60	0,84		
	Odasvud pomalo	10	3,40	0,84		
	Još u procesu stjecanja	8	1,62	0,91		
	Ukupno	97	3,11	1,02		
Pričešćuju se	U obitelji	67	3,07	0,90	6,59	0
	Obraćenjem	10	3,40	1,07		
	Odasvud pomalo	10	3,20	1,03		
	Još u procesu stjecanja	8	1,62	0,91		
	Ukupno	95	3,00	1,02		
Omogućavanje osnovnih sakramenata svojoj djeci	U obitelji	69	3,60	0,59	5,19	0
	Obraćenjem	8	3,50	1,06		
	Odasvud pomalo	10	3,20	1,22		
	Još u procesu stjecanja	7	2,42	1,27		
	Ukupno	94	3,46	0,83		
Važnost sakramenta ženidbe u Crkvi	U obitelji	69	3,73	0,55	7,86	0
	Obraćenjem	10	3,60	0,96		
	Odasvud pomalo	10	3,20	1,03		
	Još u procesu stjecanja	8	2,50	1,19		
	Ukupno	97	3,56	0,80		
Postoji vječni život nakon smrti	U obitelji	69	3,52	0,60	5,27	0
	Obraćenjem	10	3,50	0,70		
	Odasvud pomalo	10	3,40	0,69		
	Još u procesu stjecanja	8	3,12	0,83		
	Ukupno	97	3,47	0,64		
Važnost vjerskog odgoja djece	U obitelji	69	3,65	0,47	9,13	0
	Obraćenjem	10	3,10	0,99		
	Odasvud pomalo	11	3,63	0,50		
	Još u procesu stjecanja	8	3,00	0,75		
	Ukupno	98	3,54	0,61		

Analizom podataka koji se odnose na stjecanje osobne religioznosti dobiveno je da stjecanje osobne religioznosti ima velik utjecaj na religioznost mladih. To su pokazala i druga istraživanja o religioznosti mladih.²⁹

Rezultati analize varijance pokazuju da unutar ovoga tematskog područja postoji mnogo statistički značajnih razlika među ispitanicima obzirom na to jesu li osobnu religioznost stekli u obitelji od djetinjstva, obraćenjem (postupno ili naglo), odasvud pomalo, ili su još uvijek u procesu traženja i stjecanja.

Statistički značajne razlike nađene su na varijablama koje se odnose na molitvu, primanje i primjenu sakramenata, zadovoljstvo življenja u vjeri, važnost vjerskog odgoja i vjerovanje u vječni život. U gotovo svim varijablama najveće vrijednosti iskazali su ispitanici koji su religioznost stekli obraćenjem. Oni idu češće na svetu misu, većina je primila četiri sakramenta inicijacije, ispovijedaju se i pričešćuju češće, zadovoljnije žive držeći se vjere. Slijede ih ispitanici koji su religioznost stekli u obitelji, zatim oni koji su je stekli odasvud pomalo, te na kraju oni koji su još u procesu stjecanja i traženja. Ispitanici koji su religioznost stekli u djetinjstvu, u obitelji, najviše su vrijednosti postigli na varijablama koje govore o važnosti omogućavanja primanja sakramenata svojoj djeci, zatim o važnosti sakramenta ženidbe u crkvi, o važnosti vjerskog odgoja djece te na varijabli koja govori o vjerovanju da postoji život vječni. Slijede ih po vrijednostima obraćenici, pa oni koji su religioznost stjecali odasvud te ispitanici u procesu traženja. Iznimka je kod varijable koja govori o važnosti vjerskog odgoja djece. Naime, tu su drugo mjesto po vrijednostima zauzeli ispitanici koji su religioznost stjecali odasvud, a onda slijede obraćenici i na kraju oni u procesu stjecanja.

Dobiveni rezultati su razumljivi i za očekivati je da osobna religioznost ovisi o njezinu stjecanju. Mladi koji su je stekli obraćenjem, više će i dublje procjenjivati religioznost jer su ipak sami došli do nekih spoznaja i stvorili sami svoju sliku religioznosti. Odgojeni u vjeri isto će se tu više procjenjivati jer su cijeli život u doticaju s njom i rastu odgajani u vjeri. Religioznost je važan dio njihova života koji se razvijao zajedno s njima.

29 Usp. P. AMATO, Father-Child Relations, Mother-Child Relations, and Offspring Psychological Well-Being in Early Adulthood, *Journal of Marriage and the Family*, 1994., 56, str. 1031-1042.

W. S. AQUILINO, Two Views of One Relationship: Comparing Parents' and Young Adult Children's Report of the Quality of Intergenerational Relations, *Journal of Marriage and the Family*, 1999., 61, str. 858-870.

C. KNOESTER, Transitions in Young Adulthood and the Relationship between Parent and Offspring Well-Being, *Social Forces*, 2003., 81, str. 1431-1458.

Tražitelji religioznosti najlošije se procjenjuju jer ni sami nisu sigurni jesu li, koliko i zašto su religiozni i nisu još uvijek na tom području načistu.

Tablica 8.
Rezultati t-testa na području osobne religioznosti
obzirom na mjesto odrastanja

Varijable	Mjesto odrastanja	N	M	SD	t	Df	p								
Mole se Bogu kad su u nevolji ili velikoj potrebi	Selo	36	3,13	0,93	-2,34	99	0,02								
	Grad	65	3,50	0,64				Vjera im pomaže da bolje izdrže u životnim teškoćama	Selo	36	3,11	0,74	-2,11	99	0,03
Vjera im pomaže da bolje izdrže u životnim teškoćama	Selo	36	3,11	0,74	-2,11	99	0,03								
	Grad	65	3,44	0,77											

Podatci su analizirani prema mjestu odrastanja, odnosno obzirom na to jesu li ispitanici odrasli na selu, ili u gradu. Prisutan je veći broj ispitanika koji su odrasli u gradu. U tablici 8 prikazane su samo varijable koje se odnose na statistički značajne razlike, te je vidljivo da se mladi u dosta područja, koja se odnose na osobnu religioznost, statistički značajno ne razlikuju obzirom na odrastanje u selu ili gradu. Longitudinalna studija religioznosti mladih u Americi pokazala je da socijalno porijeklo minimalno utječe na religioznost mladih.³⁰

Statistički značajna razlika nađena je kod varijable koja se odnosi na privatnu molitvu i ona pokazuje da u nevolji ili velikoj potrebi više mole ispitanici odrasli u gradu od ispitanika sa sela. Statistički značajna razlika vidljiva je i u odnosu na varijablu koja govori da im vjera pomaže da bolje izdrže u životnim teškoćama. I ovdje je više ispitanika iz grada nego sa sela odgovorilo da im vjera pomaže u tome. Razlog tomu vjerojatno je činjenica da su mladi u gradovima otuđeni i u manjoj mjeri imaju razvijene rodbinske veze. Naime u gradovima se uglavnom osnivaju nuklearne obitelji koje se sve više udaljavaju od bliže i dalje rodbine. U velikim potrebama nemaju snažan obiteljski oslonac, pa pomoć traže u molitvi. Molitva s Bogom ulijeva im sigurnost i pomaže im da lakše izdrže u teškoćama. Na selu je situacija nešto drukčija. Religija isto tako igra veliku ulogu, no u

30 Usp. M. D. REGNERUS, Ch. SMITH, B. SMITH, Social Context in the Development of Adolescent Religiosity, *Applied Developmental Science*, 2004., VIII/1, str. 27-38.

nevoljama se mladi više okreću obitelji i rodbini, jer su one tamo zadržale tradicionalnu, čvrstu strukturu i očekuje se od njih da svojim članovima uvijek pomognu u potrebi. Istraživanje provedeno na mladima iz ruralne i urbane sredine u Americi 1997. godine pokazuje da su mladi iz ruralne sredine više povezani s Crkvom kao institucijom i kod njih su jače izražene religijske vrijednosti nego u mladima iz urbane sredine.³¹

2. Rad na izgradnji religioznosti

Unutar ovog tematskog područja bit će prikazani rezultati dobiveni na varijablama koje se odnose na izgradnju vjerskog znanja bilo čitanjem vjerskih sadržaja, razgovaranjem o tome ili uključivanjem u seminare odnosno tečajeve vjerskoga karaktera, te rezultati dobiveni analizom varijance i t-testom, a obzirom na stjecanje religioznosti i mjesto odrastanja.

Vrlo rijetko Bibliju čita 50% ispitanika, nekoliko puta mjesečno 20,5%, nekoliko puta tjedno 15,4%, a uopće ne čita Bibliju 14% mladih. Među ispitanicima je 44% onih koji su se izjasnili da uopće ne čitaju vjerske listove, a povremeno pročita neki vjerski list njih jednak broj. Jedan ili više vjerskih listova redovito prati 12% ispitanika, a jednako toliko je onih koji redovito čitaju knjige o vjerskoj problematici. Često čita takve knjige 32,5% ispitanika, a najzastupljeniji su oni koji ih čitaju vrlo rijetko, s čak 47,9%, što se može i vidjeti u tablici 9. Nikad ne čita knjige o vjerskoj problematici 7,7% ispitanika.

Tablica 9.

Struktura ispitanika obzirom na čitanje knjiga o vjerskoj problematici te s obzirom na razgovore s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima

Informiranje o vjerskim sadržajima i problematici	Čitaju knjige o vjerskoj problematici		Razgovaraju s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima	
	N	%	N	%
Nikad	9	7,7	2	1,7
Vrlo rijetko	56	47,9	50	43,1

31 Usp. V. KING, G. H. ELDER JR., L. B. WHITBECK, Religious Involvement among Rural Youth: An Ecological and Life-Course Perspective, *Journal of Research on Adolescence*, 1997., 7, str. 431-456.

Informiranje o vjerskim sadržajima i problematici	Čitaju knjige o vjerskoj problematici		Razgovaraju s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima	
	N	%	N	%
Često	38	32,5	46	39,7
Redovito	14	12	18	15,5
Ukupno	117	100	116	100

Podaci prikazani u tablici 9 pokazuju da 55,3% ispitanika redovito ili često razgovara s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima, 3,1% njih vrlo rijetko, a 1,7% nikad o tome ne razgovara.

Veoma mali broj ispitanika diskutira u obitelji o aspektima svoje vjere, ili se zajednički pomole. Najmanje jednom na dan to čini njih 10,3%, jednom tjedno 15,4%, najmanje nekoliko puta mjesečno 19,7%, a gotovo nikad 54,7% mladih.

Tablica 10.
Struktura ispitanika obzirom na pohađanje tečajeva, seminara ili sl. za vjersku naobrazbu

Učestalost pohađanja tečajeva ili seminara	Pohađaju tečajeve, seminare ili sl. za vjersku naobrazbu	
	N	%
Nikad	36	30,8
Vrlo rijetko	41	35,0
Često	22	18,8
Redovito	18	15,4
Ukupno	117	100

U tablici 10 možemo vidjeti da je najveći broj ispitanika (35%) koji vrlo rijetko pohađaju seminare, ili tečajeve radi bolje vjerske naobrazbe. Njih 34,2% to čini često ili redovito, a nikada čak 30,8% ispitanika.

Na temelju ovih podataka zaključujemo da mali broj ispitanika radi na izgradnji vlastite religioznosti. Kao što se već moglo vidjeti na nekim varijablama unutar tematskog područja osobne religioznosti, mladi zakazuju u praktičnom djelovanju, a to su pokazale i sve varijable ovog tematskog

područja. Ispitanici vrlo rijetko čitaju vjersku literaturu, knjige vjerskog sadržaja, ili literaturu o vjerskoj problematici; vrlo rijetko razgovaraju o vjerskim sadržajima u obitelji i nikad se ili vrlo rijetko uključuju u seminare ili tečajeve radi izgradnje vjerskog znanja. Nešto više vrijednosti dobivene su samo obzirom na varijablu koja se odnosi na to razgovaraju li s prijateljima ili znancima o vjerskim sadržajima. Dakle, mladi ne rade dovoljno na izgradnji svoje religioznosti.

Tablica 11.
Analiza rezultata varijance izgradnje religioznosti
obzirom na način stjecanja osobne religioznosti

Varijable	Stjecanje osobne religioznosti	N	M	SD	F	p
Čitaju Bibliju	U obitelji	69	2,36	0,83	5,47	0
	Obraćanjem	10	3,30	0,67		
	Odasvud pomalo	11	2,18	0,87		
	Još u procesu stjecanja	8	1,87	0,64		
	Ukupno	98	2,39	0,87		
Pohađaju tečajeve, seminare ili sl. za vjersku naobrazbu	U obitelji	69	2,08	0,96	2,59	0,05
	Obraćanjem	10	2,9	0,99		
	Odasvud pomalo	11	1,9	0,94		
	Još u procesu stjecanja	8	2,5	1,06		
	Ukupno	98	2,18	0,99		
Razgovaraju s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima	U obitelji	69	2,55	0,69	6,72	0
	Obraćanjem	10	3,60	0,69		
	Odasvud pomalo	10	2,80	0,91		
	Još u procesu stjecanja	8	2,87	0,35		
	Ukupno	97	2,71	0,76		

Na području rada na izgradnji vlastite religioznosti nađeno je nekoliko statistički značajnih razlika. One su vidljive na varijablama koje se odnose na čitanje Biblije, razgovaranje s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima te pohađanje tečajeva, seminara ili sličnih sadržaja radi vjerske naobrazbe. Na sve tri varijable obraćenici su se ponovno najviše

procijenili. Slijede ih religiozno odgojeni u obitelji, oni koji su religioznost stekli odasvud te na kraju oni u procesu stjecanja. Ranija istraživanja iz Amerike također govore u prilog tome da ljudi koji kasnije dođu do spoznaja Boga više rade na produblivanju svoje religioznosti i ona više određuje njihov identitet.³²

Ovi rezultati mogli su se očekivati jer obraćenici više pridonose izgradnji svoje religioznosti jer su vlastitom odlukom stekli religioznost, predali joj se i dublje je usadili u sebe. Sami su se opredijelili da će ona imati važnu ulogu u njihovu životu i zato se trude nadograđivati je novim vjerskim znanjem. Slijede ih ispitanici koji su religioznost stekli u obitelji. Oni su postigli nešto niže vrijednosti vjerojatno stoga što ne smatraju toliko važnom samu izgradnju religioznosti i jer vjeruju da su većinu toga naučili tijekom odrastanja. Često je to krivo razmišljanje jer religija nije nešto što se može naučiti u nekoliko godina, već ju je potrebno izgrađivati tijekom cijelog života.

Tablica 12.

Analiza rezultata izgradnje religioznosti primjenom t-testa obzirom na mjesto odrastanja

Varijable	Mjesto odrastanja	N	M	SD	t	df	P
Pohadaju tečajeve, seminare ili sl. radi vjerske naobrazbe	Selo	36	1,88	0,88	-2,29	99	0,02
	Grad	65	2,35	1,02			
Razgovaraju s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima	Selo	36	2,50	0,56	-2,12	98	0,03
	Grad	64	2,82	0,82			

Unutar ovog tematskog područja, a obzirom na mjesto odrastanja, nađene su dvije statistički značajne razlike. Mladi iz grada češće razgovaraju sa prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima, nego mladi sa sela. Iako jako mali broj ispitanika posjećuje seminare, tečajeve i druge ponuđene sadržaje radi vjerske naobrazbe, i tu prednjače ispitanici iz grada. Ovo posljednje može se pretpostaviti jer je u gradu mladima ponuđen veći broj sadržaja, tečajeva i radionica nego mladima na selu,

32 Usp. H. S. HIMMELFARB, Agents of Religious Socialization Among American Jews, *The Sociological Quarterly*, 1979., XX /4, str. 477-494.

a i imaju dosta slobodnog vremena. Mladi na selu nemaju ponuđene uglavnom nikakve sadržaje vjerskog karaktera, pa zato i nemaju priliku sudjelovati u njima. Kad bi njihova župa organizirala neke seminare, sastanke ili tečajeve, pitanje je koliko bi mogli u tome sudjelovati jer na selu, za pretpostaviti je, mladi imaju i više radnih obveza od mladih u gradu.

Zaključak

Religioznost mladih tema je o kojoj se sve više govori. Brojna istraživanja rađena na tu temu pokušavaju dati podatke koji bi govorili koliko su mladi zapravo religiozni i kakve utjecaje ima religioznost na mlade.³³ Cilj ovog rada bio je ispitati religioznost mladih.

Istraživačkom hipotezom pretpostavljalo se da će se mladi razlikovati obzirom na sredinu u kojoj su odrasli i način stjecanja osobne religioznosti.

Istraživanjem su dobiveni sljedeći podatci:

- mladi se najčešće smatraju religioznima, uglavnom vjeruju da Bog postoji i većinom se slažu s vjerskim naukom
- u praksi je religioznost mladih niže procijenjena (kad se traži od njih osobna aktivnost i rad na izgradnji vjerskog znanja čitanjem, diskusijama, uključivanjem u sadržaje vjerskoga karaktera...)
- sakramentalni život prisutan je u većine mladih iako mu veću važnost pridaju oni koji su religioznost stekli obraćenjem, nego oni mladi koji su je stekli u obitelji
- više mladih moli privatno, izvan crkve, a među njima su najzastupljeniji oni koji su religioznost stekli obraćenjem (obzirom na način stjecanja) i oni koji su odrasli u gradu (obzirom na mjesto odrastanja)
- mladi imaju potencijale za zdravu religioznost i nastoje živjeti u duhu vjere, no potrebno je usvojiti dodatna znanja kako bi bili kompetentniji
- potreba izgradnje vjerskog znanja procijenjena je loše kod svih mladih, iako nešto bolje vrijednosti pokazuju mladi odrasli u gradu te oni koji su religioznost stekli obraćenjem i u obitelji.

33 Usp. Ch. SMITH, *Theorizing Religious Effects Among American Adolescents*, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 2003., XLII/1, str. 17-30 (14).

Mladi su se razlikovali najviše obzirom na način stjecanja religioznosti. Oni koji su religioznost stekli obraćenjem, najviše su se procjenjivali na području osobne religioznosti kao i radu na izgradnji vlastite religioznosti. Razlog tomu je činjenica da su sami, vlastitim spoznajama i iskustvom, došli do stjecanja religioznosti te ozbiljnije gledaju na nju i njezin značaj u njihovim životima. Slijede ih oni koji su religioznost stjecali od djetinjstva u krugu obitelji što je i logično – jer godinama uče o vjerskim istinama, stječu znanja, pohađaju vjeronauk i rastu u skladu s vjerskim učenjem. Zatim slijede oni koji su religioznost stjecali odasvud pomalo te na kraju ispitanici koji su još uvijek u procesu traženja i stjecanja.

Analiza razlika obzirom na mjesto odrastanja potvrdila je da se mladi ponovno razlikuju na područjima osobne religioznosti i izgrađivanja vlastite religioznosti. Mladi odrasli u gradu više su se procjenjivali na varijablama koje su se odnosile na molitvu, na varijabli koja se odnosi na razgovor s prijateljima i znancima o vjerskim sadržajima te na varijabli o pohađanju tečajeva i seminara radi izgradnje vjerskog znanja. Ovo posljednje je logično jer su mladima u gradu ponuđeni brojni vjerski sadržaji, dok mladima na selu nisu dostupni.

Ovim istraživanjem iznašlo se da mladi posjeduju velike potencijale za religioznost i imaju razvijenu svijest u njoj. No u praksi nešto su lošiji i slabo se aktiviraju. Nameće se pitanje kako i na koji način mlade više zainteresirati za vjerske sadržaje. Već spomenuta istraživanja govore o pozitivnim efektima religioznosti mladih na više razina.³⁴ Tu bi se vjerojatno mogle još više aktivirati župne zajednice i raditi više na pastoralu mladih, kako bi privukle što više mladih i zainteresirali ih za vjerske sadržaje. Raznovrsni, zanimljivi sadržaji, radionice, druženja... mnogo bi mogli pridonijeti jer mladi čeznu za nečim što će uspostaviti ravnotežu u burnim, ranjivim godinama njihova života.

Summary

Some dimensions of religiosity amongst young people

This paper investigates religiosity amongst young people in regards to two different dimensions: personal religiosity and the development of one's own religiosity. The sample consisted of 117 students from three generations who had selected the optional course entitled »Spirituality and social engagement« as offered by the Philosophical University of Jesuits. A structured questionnaire containing 126 questions was used as a method (Ćorić, 1999). In order to investigate the two dimensions mentioned above, 24 variables were used for that purpose. The group of examinees was more or less homogenous. Thus, statistically significant differences regarding the manner in which religiosity was acquired, as well as social background of the examinees were examined. The results had shown that a belief in God is present in a high percentage of the examinees, that they occasionally practice their faith; however, they also find the development of their own religiosity unsatisfactory. The manner in which they acquired their religiosity proved to be statistically significant in almost all areas, while social background was shown to be significant only in some areas.

Young people, who were brought up in faith within their families since childhood, had the most firmly rooted religious values and they nourish some form of church practice, whilst the newly converted practice their own personal religiosity more and they want to deepen it further. When it comes to both dimensions, they are seekers 'on a path'.

Key words: personal religiosity, development of religiosity, acquiring religiosity, social background